

FERHAT ÜNLÜ

Havai fişegin tarihçesi

Bütün zamanların en büyük romancılarından biri, belki de birincisi Fyodor Dostoyevski (Kitaplarını Türkçede yayınlanan yayınevinin ifadesi böyle), gecenin karanlığında gökyüzünde beliren ateşin ya 'sinir bozucu' ya da 'neşe verici' olduğunu yazar Cinler adlı romanında. Romanın 505. sayfasının sonlarında geçen bu bahis şu cümleyle de desteklenir: "Havai fişekler de bu, göz önüne alınarak yapılmıştır." [Sakarya](#)'da art arda gelen iki [havai fişek](#) faciasından sonra elbette bu seçeneklerden 'sinir bozucu' ve dahi 'elem verici' olanın geçerliliğinin altı çizildi. Aslında havai fişek, kelimenin mecazi anlamıyla 'havai' ya da neşe verici bir şey olmaktan çoktan çıkmıştı. Ama 3 Temmuz'da Sakarya'nın Hendek ilçesinde bulunan Coşkunlar şirketine ait fabrikada meydana gelen patlamada yedi işçinin hayatını kaybetmesi ve 114 kişinin de yaralanması kolektif hafızamızdaki nahoş 'piroteknik' imajı iyiden iyiye pekiştirdi.

Havai fişekler patladığında ortaya çıkan ses, aslında bir sonik [patlama](#) sesi.

Amerikan Kimyasal Topluluğu'na göre hava fişegin sesi, içindeki gazların, sestene daha hızlı genişlemesinden ötürü oluşan sonik patlama gümbürtüsü. Sonik patlamanın ortak belleğimizdeki yeri de [15 Temmuz](#)'dan beri neredeyse şeytani. Çünkü darbe girişiminde imam talimatıyla F-16 kaldıran [FETÖ](#) pilotları, ses hızını aşarak sonik patlamalar oluşturmuş ve böylelikle milleti korkutmaya çalışmıştı.

Havai fişek gösterileri, 15 Temmuz darbe girişiminden sonra güvenlik riski doğurduğu gerekçesiyle kimi illerde yasaklandı. İzmir Valiliği, 1 Ağustos 2017'de havai fişegin kullanılmasını ve satılmasını [OHAL](#) kapsamında yasaklamıştı.

İKİNCİ 3 TEMMUZ FACIASI

Geçtiğimiz hafta meydana gelen vaka, 3 Temmuz'da meydana gelmiş ikinci patlama faciası. Bundan tam 23 yıl önce, Makine Kimya Endüstrisi Kurumu (MKE) Kırıkkale Mühimmat Fabrikası'ndaki patlama da bir rastlantı eseri tam 3 Temmuz'da (1997) meydana gelmişti. Patlamada ikisi çocuk, dört kişi vefat etmişti.

23 yıl sonra gelen 3 Temmuz faciasından altı gün sonra -geçtiğimiz perşembe günü- imha edilmek üzere askeri personel tarafından başka bir yere taşınan havai fişekler kamyonda patlayınca üç askeri personelimizin şehit olması, altı kişinin de yaralanması milletçe yaşadığımız acıyı katladı.

Taşkısığı bölgesindeki taş ocağında patlayıcıların 15 tonluk kısmı imha edilmişken geri kalan 1,5 tonun taşınması sırasında patlama meydana geldi. Bu patlamada ikisi Jandarma Patlayıcı Madde İmha Timi'ne (PAMİT) mensup iki personel ve orada güvenliği sağlayan jandarma personeli şehit oldu.

İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, 3 Temmuz patlamasının ardından adli ve idari soruşturmalar başlatıldığını ve havai fişek fabrikasının çalışma izninin iptal edildiğini açıkladı.

TEKNOLOJİNİN MUCİDİ ÇİN!

Havai fişekler, estetik ve eğlence amaçlı kullanılan düşük patlayıcı güçlü piroteknik aygıtlar olarak biliniyor. Piroteknik teknolojinin kökeni 2 bin yıl kadar öncesine, antik Çin'e dek uzanıyor. (Son olarak Covid-19'un türediği Çin'in bu aralar pek de iyi olmayan imajına bunu da ekleyin!) Havai fişekler antik Çin'de 'şeytani ruhlar'ın kovulması amacıyla kullanılıyormuş.

Bazı kaynaklarda havai fişeklerin 9. yüzyılda yine Çin'de Song hanedanlığı (960-1279) zamanında bulunduğu da belirtiliyor. Teknolojinin ortaya çıktığı yer ise Hunan eyaletinin [Liu Yang](#) adlı şehri. Bu şehirde o dönemde yaşamış olan [Li Tian](#) adlı keşiş, ilk olarak 'kestane fişeği'ni icat etmiş. Song hanedanlığı zamanında halk bu yüzden Li Tian için bir tapınak bile inşa etmiş.

Günümüz itibarıyla dünyanın en büyük havai fişek üreticisi ve ihracatçısı olan Çin'de en fazla hava fişek fabrikasının bulunduğu yer de halen bu şehir. Liu Yang'da bin dolayında havai fişek fabrikası var.

Çin'de de zaman zaman havai fişek fabrikalarında patlamalar meydana geliyor. (Sonuncusu iki gün önce oldu.) Bizde 2009'da iki, 2011'de bir, 2014'te bir ve 2018'da bir defa olmak üzere yaşanan patlamalarda altı kişi hayatını kaybetti.

Ekonomiye katkısı (o da yalnızca iki üretici, 15 ihracatçı firma için) sınırlı bir sektörde bu kadar can kaybına değer mi? Değmez. Bu yüzden iki bin yıllık mazisi de olsa anlamlı bir amaca hizmet etmeyen 'havai' bir sektöre ülke olarak veda etmenin zamanıdır.

Yasal Uyarı: Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları [Turkuvaz Medya Grubu'na](#) aittir. Kaynak gösterilse veya habere aktif link verilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı ya da bir bölümü kesinlikle kullanılamaz.

Ayrıntılar için lütfen tıklayın.

YAZARIN ÖNCEKİ YAZILARI

[Tüm Yazıları >](#)

- > **Kaşıkçı cinayetinin yeni sırları (5.7.2020)**
- > **'Frankofon' generalin şatafatlı yenilgisi (28.6.2020)**
- > **Medikal mazimizin mikro röntgeni (21.6.2020)**

SABAH

SABAH